

ביאורים

שלוש המדרגות הגבוהות ביותר בידיעת התורה אצל עובדי ה' הן;

תופסי התלמוד: לומדים אלו אינם לומדים את התלמוד כדי לדעת מה לעשות בלבד, אלא הוא מהווה עבורם מרכז החיים. הם עסוקים בו רבות ומנסים לפענח תעלומותיו ולפצח את הקושיות שמצאו בו. החיסרון המרכזי אצלם הוא כוונת הלב. עיקר העסק שלהם בתלמוד נובע מתוך כוונות נמוכות ולא לשם שמים. הם מעוניינים שיצא להם שם בארץ כתלמידי חכמים ושיכבדו אותם. כוונה זו מנווטת את הלימוד שלהם לעיסוק רב בצד הגלוי שבתורה. הם מזניחים את כל תחום חובת הלב, מכיוון שהוא אינו ניכר לעיני כל. הם מנסים לפתור שאלות רחוקות וזוכרים מחלוקות בנושאים שאינם מצויים אך מתעלמים מחובתם התורנית ומרצון ה' לעסוק במצוות הלב.

תלמידי חכמים: עובדי ה' באמת אשר עסוקים בכל מאודם לברר באופן מתמיד מהי חובתי בעולמי ואעשה. הם אינם לומדים כדי להתפאר או כדי לקבל הערכה וכבוד, אלא הם עסוקים רק בעשיית רצון ה' לשם שמים. לכן העיסוק בחובות הלבבות אצלם הוא חלק מרכזי בעבודת ה' שלהם. הם עובדים את ה' במצוות מעשיות ואף בחובות הלב וכך מדריכים את תלמידיהם. הם הולכים אחרי האמת גם אם היא אינה נחלת הכלל או אינה נראית לעין כל. האמוראים והגאונים הם דמויות מופת שעבודת ה' שלהם היתה כזאת.

מעבירי המסורת: אותם תלמידי החכמים אשר בנוסף לעבודת ה' המלאה שלהם, הם מסרו את נפשם על מנת שהתורה שבעל פה תועבר מדור לדור בשלמות ובטהרה. הם עמדו כחוליה בשלשלת המפוארת של מוסרי התורה. השרשרת החלה במשה רבנו אשר קיבל את התורה מפי הגבורה ונחתמה ברבנו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, אשר ערך את המשנה שהיא התמצית של כל התורה שבעל פה שמבארת את דברי התורה שבכתב.

הרחבות

• נבואה והלכה

והעשירית, אנשים שירשו חכמת התורה מהנביאים בכל פרושיה ותולדות שרשיה. בדברים אלו מסביר רבנו בחיי, שהמעלה הגבוהה ביותר בלימוד התורה הוא הלימוד הצועד בעקבות המסורת שעברה לידנו מן הנביאים. על כך יש לתמונה: הרי אין פוסקים הלכה על פי הנבואה (לא בשמים היא) ומדוע יש מעלה בקבלת חוכמת התורה מן הנביאים? נראה שכוונתו היא, שלמרות שאין פוסקים הלכה לפי נבואה, רוח הקודש ששרתה על אנשי קודש אלו סייעה בידם להגיע בשכלם לאמיתות ההלכה בביור. בדרך זו מסביר הרב קוק את החיוב לשמוע לחכמי הדור, זאת מאחר שיד ה' עליהם ויכולים הם להבין מתוך התורה דינים השייכים לרמת המוסריות של אותו דור [אגרות הראיה א עמ' קג].

בהקשר זה, אומר הרב אברהם שפירא: "כל נביא היה גם גדול ההלכה בדור... ומסדר הדורות ברמב"ם רואים שהנביאים היו ראשי הבית דין" [מנחת אברהם א, א]. הוא מנמק זאת על פי דברי בעל ה'תורת חיים' שמסביר מדוע אין סומכים (דיינים) אלא בארץ ישראל: "לפי שהסמיכה נמשכת איש מפי איש עד משה רבנו עליו השלום שנתן הקב"ה את רוחו עליו, והוא סמך את יהושע והזקנים ונתן מרוחו עליהם, נמצא שכל סומך משפיע לנסמך קצת מרוח הקודש שנמשך עליו מהשם יתברך... לכן אין סמיכה בחו"ל... ואין שפע רוח הקודש רק (אלא) על הנסמך בארץ ישראל" [תורת חיים, סנהדרין יד:].

לומדי הגמרא

והשמינית, אנשים לא הספיק להם מחכמת התורה מה שהספיק למי שקדם זכרו, עד שהטריחו את עצמם להבין דברי אנשי התלמוד, ולהתיר ספקותיו, ולפתח סתומותיו, לקנות בזה השם והתפארת. והם מתעלמים מחובות הלבבות, ואינם מתעוררים למפסידי המעשים, וכלו ימיהם בידיעת העניינים הנכרים מתולדות הדינין, והזר הקשה מפסקי הדינין, וזכרו מחלקת בעלי התלמוד בחדושים הנופלים בדינין, והתעלמו מעין במה שאין להם רשות להתעלם ממנו מעניני נפשותם, אשר הם חביבים לחקר עליו מאמתת אותות הנביא עליו השלום והקבלה ותנאיה אשר בהם התברר, ומה שחייבנו בו הבורא מהבאת הראיות עליו בשכלנו, ולעבדו בלב שלם, והרבה כזה ממה שאני עתיד לכאור מאשר ישג בדרך השכל בשער הזה.

בעלי הגמרא

והתשיעית, אנשים שהגיעו נפשותם לדעת חובות הלבבות והאברים ומפסידי המעשה, והבינו פשט דברי הקדש ומצפוני ענינו, ועמדו על אמתת הקבלה מן הכתוב והמשפיל, וסדרו הדינין, וחלקו חובות המעשים, כפי הראוי לעניני כל זמן והתחלקות דיני כל מקום, אחר שהבינו שרשי ספר התורה, ונזהרו בהם, והזהירו עליהם, עם הפקת האמת בסתר ובגלוי, ונטות עם האמת באשר הוא נוטה, והם בעלי הגמרא והגאונים הנוהגים מנהגיהם אחריהם.

יורשי חכמת התורה

והעשירית, אנשים שירשו חכמת התורה מהנביאים בכל פרושיה ותולדות שרשיה. והם אנשי כנסת הגדולה ומי שקבל מהם מן התנאים, והם בעלי המשניות והבביתות, כמו שזכר במסכת אבות (אבות א, א): "משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרה לאנשי כנסת הגדולה", ואנשי כנסת הגדולה לשמעון הצדיק, ושמעון הצדיק לאנטיגנוס, ואנטיגנוס ליזסי בן יועזר וליזסי בן יוחנן איש ירושלים, והם מסרה ליהושע בן פרחיה ונתאי הארכלי, והם מסרה ליהודה בן טבאי ולשמעון בן שטח, והם מסרה לשמעיה ואבטליון, ומהם לשמאי והלל, ומהם לרבן יוחנן בן זכאי, ורבן יוחנן בן זכאי לרבי אליעזר ורבי יהושע ורבן גמליאל ורבי אלעזר בן ערך ורבי יוסי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל, ומהם לרבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה ורבי טרפון ורבן שמעון בן גמליאל, ומהם לרבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי יהודה הנשיא, והוא רבנו הקדוש אשר קבץ עניני המשנה וסדרם וחלקם לפסקים וחברם, והוא עקר כל הקבלה שסומכים עליו בתורתנו.

לקנות בזה השם והתפארת - כדי שיכבדו ויפארו אותם. **למפסידי המעשים -** דברים הגורמים להיכשל בעבירות. **הנכרים -** שאינם מצויים. **מעניני נפשותם -** חובות הלבבות. **הפקת -** הוצאה לפועל. **שירשו חכמת התורה מהנביאים -** ומדרגת חכמתם ומעשיהם קרובה לנבואה.

לעילוי נשמת ר' עדיאל בן ר' חנניה לוין ז"ל